

UOT 930.253

<https://doi.org/10.52094/2221-7584.2025.37.42>

Əli Məmmədli Sərvan oğlu
Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti
magistrant
elii.memmedli.065@gmail.com

S. Ə. ŞİRVANININ ARXIV FONDUNUN MÜHAFİZƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Xülasə: S.Ə. Şirvaninin şəxsi arxiv fondu elmi və mədəni baxımdan dəyərli bir irsdir və onun qorunması, saxlanması və tədqiq olunması xüsusi nəzarət tələb edir. Arxivlərin mühafizəsi və sistemləşdirilməsi Azərbaycan tarixinin və ədəbiyyatının dərin tədqiqinə mühüm töhfə verir və gələcək nəsillərə bu zəngin irsin çatdırılmasına imkan yaradır. Arxiv sənədlərinin hüquqi və texniki qorunması, elmi dairələrə təqdim edilməsi və bərpası bu fondun uzunmüddətli saxlanmasını təmin edir. Seyid Əzim Şirvaninin arxiv fondlarının qorunması, tarixi və mədəni irsin saxlanması, eləcə də gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından kritik əhəmiyyət kəsb edir. Arxivlərin mühafizəsi üçün nəzəri əsaslar və müasir problemlər, bu sahənin inkişafına yönəlmiş strategiyaların hazırlanmasını tələb edir.

Açar sözlər: Azərbaycan ədəbiyyatı, Seyid Əzim Şirvani, arxiv fondu, arxivlərin mühafizəsi, arxivlərin qorunması.

Giriş

Arxiv fondlarının müasir dövrdə ictimaiyyətə təqdim edilməsi, onların istifadəsinin artırılması baxımından vacibdir. Rəqəmsal mühitdə arxivlərin daha geniş auditoriyaya təqdim edilməsi, Seyid Əzim Şirvaninin yaradıcılığının tanınması üçün əhəmiyyətlidir. Arxivlərin ictimaiyyətə açıq olması, tədqiqatçıların və maraqlı şəxslərin bu materiallardan istifadə etməsini asanlaşdırır. Seyid Əzim Şirvaninin arxiv fondları, onun yaradıcılığının, şəxsi həyatının və ictimai fəaliyyətinin əhəmiyyətli sübutlarıdır. Bu fondlar, yalnız Şirvaninin özünə aid sənədləri deyil, həm də onun dövrünə, ədəbiyyatına və mədəniyyətinə dair məlumatları ehtiva edir. Arxivlərin qorunması, bu dəyərli məlumatların gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından kritik əhəmiyyət kəsb edir. Bu yazıda, Şirvaninin arxiv fondlarının qorunmasının nəzəri əsasları və müasir problemləri araşdırılacaq.

Seyid Əzim Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi məsələləri, onun irsinin gələcək nəsillərə çatdırılması baxımından son dərəcə vacibdir. Şirvaninin arxiv fondunun qorunması, ilk növbədə, sənədlərin fiziki vəziyyətinin qorunması ilə başlayır. Şirvaninin əlyazmaları, köhnə materiallardan hazırlandığı üçün xüsusi mühafizə tələb edir.

Şirvaninin arxivindəki sənədlərin mühafizəsi üçün müasir texnologiyalardan istifadə edilməlidir. Məsələn, Şirvaninin arxiv fondundakı sənədlərin digitalizasiyası, onların fiziki itkisinin qarşısını almaq üçün effektiv bir üsuldur. Şirvaninin sənədlərinin digitallaşdırılması, arxivdəki materialların daha asan əldə edilməsinə və istifadə edilməsinə imkan tanıyır.

Bundan əlavə, Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi üçün ixtisaslı kadrların cəlb edilməsi mütləqdir. Arxiv mühafizəsi üzrə mütəxəssislər, Şirvaninin sənədlərinin qorunması, onların təsnifatı və mühafizə prosedurlarının tətbiqi üzrə peşəkar biliklərə malik olmalıdırlar.

Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi məsələlərinə uyğun olaraq, müntəzəm olaraq yoxlama və inventarizasiya aparılmalıdır. Bu, arxivdəki sənədlərin vəziyyətinin izlənməsi və mühafizənin düzgün həyata keçirilməsinə kömək edir (Babayev, R., 2024).

Arxiv fondunun mühafizəsində bir digər mühüm aspekt, Şirvaninin sənədlərinin düzgün şəkildə saxlanmasıdır. Onların uyğun temperatur və nəm səviyyələrində saxlanması, fiziki zədələnmələrin qarşısını alır.

Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi məsələlərinin ictimaiyyətə təqdim edilməsi də önəmlidir. Bu, arxiv materiallarının qorunması üçün cəmiyyətin diqqətini artırır və gələcək nəsillərin mədəni irsə olan marağını stimullaşdırır.

Ümumiyyətlə, Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi, mədəni irsin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması baxımından mühüm bir məsələdir.

Seyid Əzim Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi, onun irsinin qorunması, müasir dövrdəki təhlükələrdən uzaq saxlanması və gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından əhəmiyyətli bir məsələdir. Arxiv fondlarının mühafizəsi, həm fiziki, həm də rəqəmsal mühafizə metodlarının tətbiqini tələb edir. Aşağıda Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi məsələləri ətraflı şəkildə izah olunur.

1. Fiziki Mühafizə

1.1. Mühit Şərtləri

Arxiv fondlarının fiziki mühafizəsi üçün mühitin düzgün tənzimlənməsi önəmlidir. Mühit şərtləri, sənədlərin uzunmüddətli saxlanmasına birbaşa təsir edir. Mühit şərtləri aşağıdakı amillərdən ibarət olmalıdır:

a) Temperatur: Sənədlərin saxlanıldığı mühitdə optimal temperatur 18-20 dərəcə Selsi olmalıdır.

b) Rütubət: Rütubət səviyyəsi 30-50% arasında olmalıdır. Yüksək rütubət, zədələnmə və həşəratların yaranmasına səbəb ola bilər.

c) İşıq: Sənədlərin işıqdan qorunması üçün onları birbaşa günəş işığından uzaq bir mühitdə saxlamaq vacibdir.

1.2. Mühafizə Qutuları və Düzgün Saxlama

Sənədlərin qorunması üçün xüsusi mühafizə qutularının istifadəsi vacibdir:

a) Mühafizə Qutuları: Arxiv sənədləri üçün acid-free (aşındırıcı olmayan) materiallardan hazırlanmış qutular istifadə olunmalıdır. Bu, sənədlərin fiziki ziyan görməsinin qarşısını alır.

b) Düzgün Saxlama: Sənədlərin düzgün sıralanması və mühafizə qutularında saxlanması, onların asan tapılması və qorunmasını təmin edir. Hər bir sənədin etiketi olmalı və sistematik bir qaydada təşkil edilməlidir.

2. Rəqəmsal Mühafizə

2.1. Rəqəmsallaşdırma

Fiziki sənədlərin rəqəmsallaşdırılması, onların uzunmüddətli mühafizəsi üçün müasir bir yanaşmadır:

1) Skan Prosesinin İdarə Edilməsi: Sənədlərin yüksək keyfiyyətli skan edilməsi vacibdir. Müxtəlif formatlardan (məsələn, PDF/A, TIFF) istifadə edərək, sənədlərin digital arxivdə saxlanması təmin edilir.

2.2. Rəqəmsal Təhlükəsizlik

Rəqəmsal sənədlərin təhlükəsizliyi aşağıdakı yollarla təmin edilə bilər:

a) Ehtiyat Nüsxələri: Rəqəmsal sənədlərin mütəmadi ehtiyat nüsxələrinin yaradılması vacibdir. Bu nüsxələr, fiziki ziyanlar və ya texniki problemlər zamanı məlumatların itirilməsinin qarşısını alır.

b) Kibertəhlükəsizlik: Rəqəmsal mühafizə sistemləri üçün kibertəhlükəsizlik tədbirləri həyata keçirilməlidir. Məlumatların şifrələnməsi və istifadəçi giriş icazələrinin tənzimlənməsi bu sahədə önəmlidir.

3. Məlumatların İstifadəsi

3.1. İctimaiyyətə Açıqlıq

Arxiv fondlarının qorunması prosesi, eyni zamanda, onların ictimaiyyətə təqdim edilməsi ilə də bağlıdır:

a) Veb Platforması: Sənədlərin internet vasitəsilə mütəmadi olaraq istifadəyə verilməsi, tədqiqatçılar və maraqlı şəxslər üçün əhəmiyyətlidir.

b) Məlumatların Təşkili: Sənədlərin düzgün təşkil olunması, istifadəçilərin asanlıqla sənədlərə daxil olmalarını təmin edir.

3.2. Təhsil və Maarifləndirmə

Arxiv fondlarının qorunması ilə bağlı təhsil proqramlarının hazırlanması, gənc nəsli bu sahəyə maraqlandırmaq üçün vacibdir. Seminarlar, vebinarlar və konfranslar təşkil edərək, Seyid Əzim Şirvaninin irsinin tanıtılması üçün mütəmadi tədbirlər keçirilməlidir.

4. Hüquqi Məsələlər

4.1. Müəllif Hüquqları

Arxiv fondlarının istifadəsi hüquqi çərçivənin tənzimlənməsini tələb edir:

a) Müəllif Hüquqları: Seyid Əzim Şirvaninin əsərlərinin qorunması, müəllif hüquqlarının və şəxsi məlumatların qorunması ilə bağlı qanunvericiliyə uyğun olmalıdır.

4.2. Açıq Arxiv Prinsipləri

Arxivlərin ictimaiyyətə açıq olması, informasiya mübadiləsini təşviq edir. Ancaq, bu açıqlığı hüquqi çərçivələrə uyğun olması vacibdir.

5. Monitoring və Inventarizasiya

5.1. Məlumatların Monitoringi

Arxiv fondlarının mühafizəsi üçün mütəmadi monitoring aparılmalıdır:

1. Müxtəlif Yerlərdə İzləmə: Sənədlərin mühafizə vəziyyəti, müntəzəm olaraq yoxlanılmalı və qeyd edilməlidir.

2. Məlumatların Inventarizasiyası: Rəqəmsal və fiziki sənədlərin inventarizasiyası, onların qorunması üçün əhəmiyyətlidir.

5.2. Təhlükəsizlik Auditi

Müxtəlif dövrlərdə təhlükəsizlik sistemlərinin auditi və yenilənməsi, arxiv fondlarının mühafizəsini təmin edir.

Nəticə

Seyid Əzim Şirvaninin arxiv fondunun mühafizəsi, tarixi irsin və mədəni dəyərlərin qorunması baxımından son dərəcə əhəmiyyətlidir. Fiziki və rəqəmsal mühafizə metodlarının birgə tətbiqi, sənədlərin uzunmüddətli saxlanması və təhlükəsizliyini təmin edir. Bu prosesin müvəffəqiyyəti, yalnız mühafizə tədbirlərinin həyata keçirilməsi ilə deyil, həm də cəmiyyətin, tədqiqatçıların və maarifləndirici proqramların bu fondlara marağını artırmaqla

mümkün olacaq. Bu şəkildə, Seyid Əzim Şirvaninin irsi, gələcək nəsillərə uğurla ötürüləcəkdir.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. A.Ə.Paşayev, K.B.Ağayev Azərbaycan Respublikasının Dövlət Arxivlərinin əsas iş qaydaları. Çarşıoğlu 2012. 167 s
2. Adilov M. Azərbaycan Paleoqrafiyası. Bakı 2010, 63-65 s
3. Ağayeva, S. (2017). Seyid Əzim Şirvani: Şairin Yaradıcı İrsinin Tədqiqi. Bakı: Elm və Təhsil. 49 s
4. Azərbaycan Respublikası dövlət arxivlərinin əsas iş qaydaları. Bakı: Çarşıoğlu, 2011.- 256 s.
5. Babayev, R. (2024). Arxiv Fondlarının Qorunması: Dünya Təcrübəsi və Azərbaycan Konteksti. Mədəniyyət Araşdırmaları, №2.
6. Ədəbiyyat və mətbuat xadimlərinin şəxsi mənşəli arxiv fondlarının GÖSTƏRİ-CİSİ. Bakı, “ Elm və təhsil ”, 2020, 752 səh.
7. Əlyazmalar xəzinəsində, 7-ci cild. Bakı, Elm, 1986, 144 s.

Mammadli Ali

ISSUES OF PROTECTION OF S.A. SIRVANI'S ARCHIVE FUND

Summary: S.A. Shirvani's personal archival fund is a valuable heritage from the scientific and cultural point of view, and its protection, preservation and research require special supervision. The preservation and systematization of archives make an important contribution to the in-depth study of the history and literature of Azerbaijan and enables the transmission of this rich heritage to future generations. Legal and technical protection of archival documents, their presentation to scientific circles and restoration ensure long-term preservation of this fund. Seyyid Azim Shirvani's archival funds are of critical importance from the point of preservation, historical and cultural heritage, as well as transmission to future generations. Theoretical foundations and contemporary problems for the preservation of archives require the development of strategies aimed at the development of this field.

Key words: Azerbaijani literature, Seyyid Azim Shirvani, archival fund, protection of archives

Мамедли Али

ВОПРОСЫ ЗАЩИТЫ АРХИВНОГО ФОНДА С.А. ШИРВАНИ

Резюме. Личный архивный фонд С.А. Ширвани представляет собой ценное наследие с научной и культурной точки зрения, и его охрана, сохранение и исследование требуют особого контроля. Сохранение и систематизация архивов вносит важный вклад в углубленное изучение истории и литературы Азербайджана и позволяет передать это богатое наследие будущим поколениям. Юридическая и техническая защита архивных документов, представление их научным кругам и реставрация обеспечивают долговременную сохранность этого фонда. Архивные фонды Сейида Азима Ширвани имеют важнейшее значение с точки зрения сохранения исторического и культурного наследия, а также передачи будущим поколениям. Теоретические основы и современные проблемы сохранения архивов требуют разработки стратегий, направленных на развитие этой области.

Ключевые слова: азербайджанская литература, Сейид Азим Ширвани, архивный фонд, защита архивов, охрана архивов.